

Brieven uit Noord Brabant door Erica, pseudoniem van ondermeester Michel Jan van de Berg. Oorspronkelijke weergave in de Gelderlander (Nijmeegsch Dagblad) van 24 januari 1908. Taalkundige bewerking (transcriptie) en aanvullende toelichting (cursief) en afbeeldingen door Frank Geenen (maart 2021).

Jaôn

Jaôn onze wethouder is overleden. (*Adrianus van Dijk, geboren 16 december 1830 en overleden op 7 december 1908 was zoon van Hendrikus van Dijk. Adrianus was evenals zijn vader wethouder in Nistelrode en kerkmeester in Vorstenbosch, waarschijnlijk vanaf 1872 tot 1908.*) Het was een ronde, eenvoudige, ouderwetse man, in jas van bruin duffel (*een zware, ruwe, wollen stof die oorspronkelijk in het Belgische Duffel werd vervaardigd*), lakense (katoenen) broek en op wit geschuurde klompen, de pet wat naar voren, kon je iedere morgen vijf voor zeven den krassen zes en zeventiger, wiens haren nog niet vergrijsd waren, al was er storm op storm gegaan over zijn oud hoofd, naar de kerk zien komen. En al hadden ze zes-en-zeventig lange jaren moeten rondzien voor bezitter en vele blinden en onachtzamen om hem, nog flikkerden de trouwe, bruine ogen van moed en levenslust. Wel hem, die ze voor niemand behoeft neer te slaan. Jaôn mocht vrij ieder in de ogen zien. Jaren en jaren is hij bekleed geweest met het hoogste wereldlijk gezag in het dorpke, dat geen eigen burgemeester bezat, en hij hoeft zijn ambt met ere bekleed. Hij verkocht geen recht voor geld. Zijn huiske stond altijd open voor de klager. Menige ruzie is door zijn bezadigd woord bijgelegd. Menige ingekankerde dorpsvete door zijn optreden uit de weg geruimd.

Adrianus van Dijk woonde op het huidige adres Kerkstraat 59. Midden jaren zeventig werd het oude huisje afgebroken en bouwden Wim en Ans Rijkers hier een nieuw huis.

Jaôn was geen improvisator. Nooit heeft de Raad van Nistelrode een rede gehoord uit zijn mond. Een volzin bouwen was voor hem zelfs onmogelijk. Toen een jaar of vijftien geleden een nieuwe pastoor werd ingehaald, bestond de gehele feestspeech van de wethouder annex kerkmeester uit de woorden "Zo, zie je d'r. Ik zij blij, dat ge d'r ziet". En toch geef ik u de verzekering dat zo iemand sprak uit en volgens zijn hart, en dat het Jaôn de wethouder was. De pastoor heeft dit later dikwijls genoeg kunnen ondervinden. Jaôn kon geen volzin bouwen en voor wie de brave wethouder niet kende, mocht het soms vreemd, opvallend of belachelijk zijn, dat de man meestal met een uhh... bleef steken en de hoorder de zin liet afmaken. Wie door jaren lange omgang een betere kijk op de man had, verwonderde zich over de heldere blik, de rijke ervaring, de diepe mensenkennis van de oude, en wist, de brokstukken van gedachten, zijn tong ontglipt, samen te voegen tot levensregelen en raadgevingen, die goud waard waren.

Er moest een erfenis "uit mekaar gemaakt worden". Jaôn was een levende burgerlijke stand, kende alle families en hun onderlinge betrekkingen op zijn duim. Hij, die alle vaders en moeders had zien spelen als kinderen. Hij, die op de schoolbanken had gezeten met hen, die nu rusten in de schaduw van de beukenhaag rond de kerk, of waarvan hij er enkelen nog met hangend hoofd het laatste stuk weg zak zoeken, dat naar het graf voert. Hij die geheel een geslacht had zien opkomen en heengaan, terwijl hij alleen nog daar stond als een forse eik midden in een ontworteld woud, waar tussen de stronken der gevallen bomen zich een nieuw bos van jonge loten ontwikkeld heeft. Hij, Jaôn zou boedels lichter wezen, hij de man, die wel niet goed de pen voerde, maar grootvader, en vader en alle ooms en moetjes gekend had en kende en zeker zou zorgen, dat alles "gelijk" verdeeld werd.

Als Jaôn de sleutels toevertrouwd werden, waren ze in goede handen, want de wethouder was eerlijk, eerlijk als goud in daad en woord. Hebt u het boek van Söhngen "Uit de Meierij" gelezen? En daarin ook van "onz'wethauer" . Nu geloof gerust in Jaôn de antagonist (*tegenwerker*) te vinden van het daar getekende schelme (*niet helemaal eerlijk*) trio. Want Jaôn zat ook aan de groene tafel in de dagen van "De een vièt wâ, de ander vièt wâ, toen vièt ik ook wâ" maar deze zou, zo het in zijn gemeente stond te gebeuren onparlementair met de vuist op de tafel geslagen en gezegd hebben " Gij vat niks, en gij vat niks en ik wil niks, want stelen dat meugde ge niet, dat is zund". Weet je nu waarom Jaôn zijn dorpelingen zo fier in de ogen durfde te kijken?

In de krasse oude zat durf. Durf is iets, wat men niet zoeken moet onder boerenraadsleden. Men steekt er in Brabant zelfs de draak mee, getuige voor wie bewijzen wil bijvoorbeeld het spotliedje "De stal is vol" enige jaren geleden te Uden gezongen bij gelegenheid van raadsverkiezingen en waarin dat onder de plak van burgemeester of wie dan ook zitten van de raadsleden gehegeld word. Ik wil evenwel in het geheel niet beweren dat zo iets buiten Brabant nooit gevonden wordt. Kort voor zijn dood gaf Jaôn echter nog de meest doorslaande bewijzen, dat hij wel zelfstandig kon en wilde en durfde optreden, dat hij de belangen van zijn dorpke, dat nu en dan wel eens wat stiefmoederlijk behandeld werd door de gemeenteraad van de uitgestrekte gemeente durfde voorstaan. Lang dan ook zal de gemeenteraad van Nistelrode het verlies betreuren van de man, die eerlijk en oprecht diende de res publica (*publieke zaak*), en in de moeilijkste omstandigheden nog raad wist te schaffen en zich nooit verlaagde tot een werktuig in iemands anders hand.

En met kermis stond Jaôn aan het hoofd van de politie, dat wil zeggen gewoonlijk was hij de enige rustbewaarder. Met een open, lachend gezicht zat de wethouder dan aan zijn tafeltje voor een citroentje of glaasje bier en zag met lust naar het gejoel en gedrang om zich heen. Alles ging goed, als Jaôn er bij was, want wanneer de een of andere boer al eens verkeerd wou, dan zei Jaôn maar "Witte gij wel, dat ik hier moet toezien, wie te veel zupt of prulderij aanvangt?". Een enkele maal slechts heeft hij met donderende stem moeten bevelen „Slouten!" en toen was het heel snel afgelopen.

Ja Jaôn behoorde niet tot de bangsten. Een paar maanden voor zijn sterven nog toen Mie Doriskes d'r grei uit mekaar moest gemaakt worden en de armemeester zijn vrees te kennen gaf voor een ontevreden familielid, dat nu juist niet ter goeder naam en faam bekend stond lachte Jaôn eens en zei: " Als de kél nie tevrejen is en ondeugend wordt stuur em dan maar bij mijn."

Veel, zeer veel, zou ik nog van onzen wethouder kunnen vertellen. Ik zou hem u kunnen schilderen in zijn functie van opperbrandmeester, van opzichter openbare werken, van rentenier, van kerkmeester. Maar dat alles zou meer tijd vorderen dan ik van u tot lezen vragen mag. Alleen wil ik nog even zijn dood verhalen. Reeds een paar jaren had de anders zo sterke man het "op den aôjem" (*last van ademhaling, longproblemen*) zoals hij zelf vertelde. Zomers ging het goed, maar zo gauw als november kwam met zijn stinkende motluchten, kon de wethouder het o zo benauwd krijgen. Ogenschijnlijk merkte men weinig aan hem op. Hij ging evengoed elke morgen naar de kerk, nam zondags bij Trui (*Trui van Veghel, herberg Heuvel1*) zijn citroentje en ging 's avonds een bumke katten (*kaarten*) bij Dientje (*Herberg Dien van Hooft, Heuvel 9*), maar wie met hem over weg ging merkte wel dat het van binnen versleten werk was. Het schaarsde en piepte zo aan zijn hart. Jaôn bleef er echter welgemoed onder. Maar in de laatste dagen van het afgelopen jaar, kreeg hij het zo te pakken, dat hij het bed moest houden. Zijn aangetrouwde neef, want Jaôn woonde alleen met twee jonge nichtjes en kookte zijn eigen potje, kinderen had hij niet, liet de dokter roepen en spoedig wist het hele dorp, dat Jaôn een bezetting (*longontsteking*) had. Aanvankelijk scheen de ziekte een gunstig verloop te nemen en Jaôn zei zelf nog: " Be dezen keer vatten ze me nog nie". Maar jawel, al mooi aan de beterende hand, stortte de zieke weer in en het was mis. Daar hielpen geen vriendenbezoeken, geen klachten. Tevergeefs werd door familie alles gedaan, wat de zieke tot lafenis (*verkwikking*) kon strekken. Jaôn zou niet meer onder zijn dorpingen verschijnen, dan op de lijkbaar (*houten stellage waarop de doodskist werd gedragen*). Na twee dagen worstelend tegen de onverbiddelijker dood stierf de wethouder, door een geheel dorp betreurd. Met "volle belucht" (*een rijke begrafenis met rouw en kaarsen (belichting) uitgedost. Mogelijk wordt met volle belucht de traditie van net zoveel kaarsen als de persoon oud is bedoeld, een traditie die in deze streek wel voor kwam*) is hij begraven. De burgemeester, de gehele gemeenteraad, wat meer zegt een geheel dorp volgde de baar.

En nu te midden der eenvoudige zwarte kruiskes op het kerkhof te Vorstenbosch, is er een, door niets van de andere te onderscheiden, dat de laatste rustplaats aanwijst van Jaôn, de wethouder. Hij rust daar te midden van zijn dorpsgenooten, die hem vereerden en liefhadden; de laatste eik van het woud is gevallen. En de overlevenden, zij houden zijn nagedachtenis in ere, als die van een waarlijk goed en oprecht man. Ik als die van een der weinigen, aan wie wij het te danken zullen hebben, als ooit onze volksveerkracht in volksvroomheid in volkseenvoud

in volksrechtschapenheid herleeft.

Bid voor de Ziel van Zaliger
Adrianus van Dijk,
*Prefect der H. Familie J. M. J.,
Lid van het R. K. Kerkbestuur en Oud-Wethouder
der gemeente Nistelrode, Weduwnaar van*
Maria Kluijtmans,
geboren te Vorstenbosch den 16 December 1830
en aldaar overleden den 7 December 1908.

Hij was rechtvaardig en volmaakt onder zij-
ne medemenschen. Genes. VI, 9.
Bemind was hij bij God en de menschen. Zij-
ne gedachtenis is in zegening. Eccli XIV, 1.
Zij die naar mij luisterden, wachtten op mij-
ne meening en hoorden naar mijne raadgeving.
Job XXIX, 21.
Zalig hij, die zich den behoeftige aantrekt,
ten kwaden dage zal de Heer hem redden.
Ps. XL, 1.
Heer, ik heb den luister van uw huis be-
mind, en de woonplaats uwer heerlijkheid.
Ps. XXV, 8.

R. I. P.

Bij M. van Hooff, Koster, Vorstenbosch.

bidprentje Adrianus van Dijk

ERICA.